

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

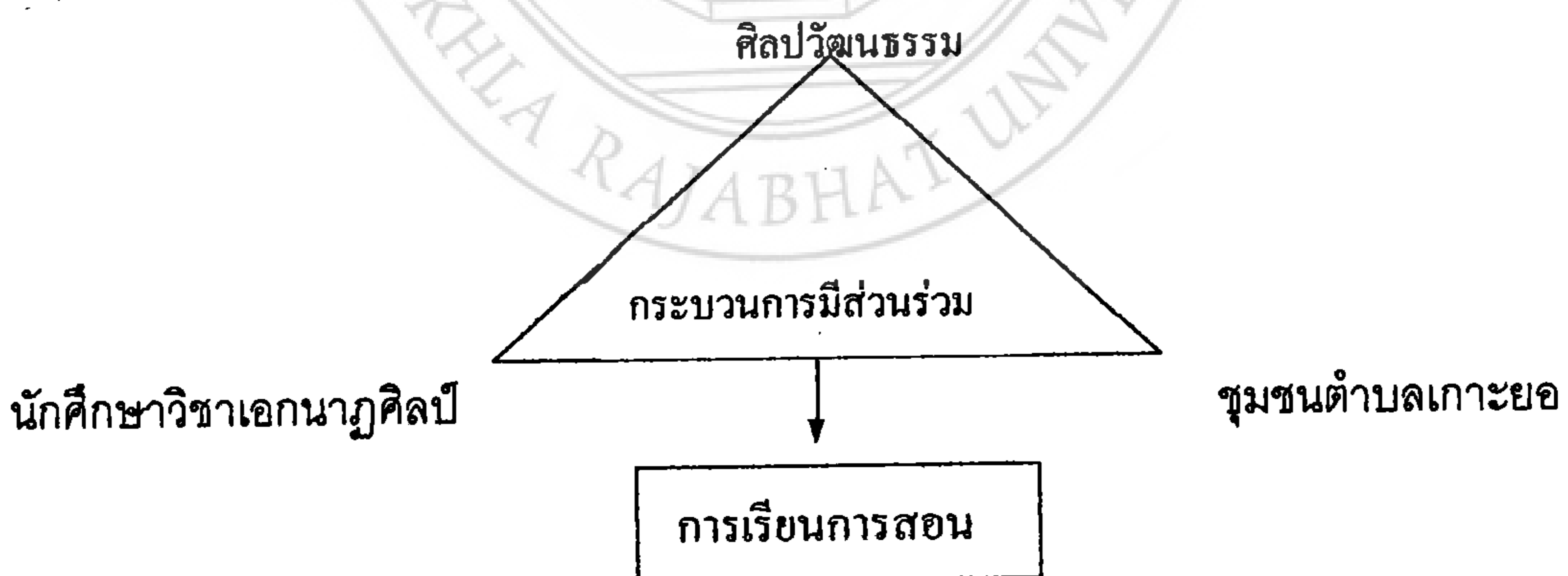
สถาบันราชภัฏสงขลาได้เปิดรับนักศึกษาวิชาเอกนาฏศิลป์และการละคร โปแกรมวิชานาฏศิลป์และการละคร คณะศิลปกรรมศาสตร์ขึ้นในปีการศึกษา 2543 ตามหลักสูตรของสภาสถาบันราชภัฏปี พ.ศ. 2542 โดยเน้นสายปฏิบัตินาฏศิลป์ไทย เพื่อให้ นักศึกษาเป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างงานด้วยตนเองและสามารถนำความรู้ไป ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาท้องถิ่นได้ เนื่องจากในปัจจุบันความเจริญก้าวหน้า ทางด้านวิทยาการด้านต่าง ๆ ของโลกยุคโลกาภิวัตน์ มีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงทาง สังคมและเศรษฐกิจของประเทศ การจัดระบบการศึกษาเพื่อให้ทันต่อภาวะการณื เปลี่ยนแปลงทางด้านวิชาการที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วจึงมีผลทำให้สถาบันอุดมศึกษา จำเป็นต้องปฏิรูปการศึกษา โปแกรมนาฏศิลป์และการละครจึงต้องปรับกลยุทธ์การ เรียนการสอน พัฒนาเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนการสอน ให้ทันต่อสภาพการณ์ เพื่อให้นักศึกษาเป็นที่ต้องการของสังคม และเพื่อแก้ปัญหา นักศึกษาที่จบการศึกษา ว่างงานได้อีกทางหนึ่ง ทั้งนี้สาระของหลักสูตรทั้งที่เป็นวิชาการและวิชาชีพต้องมุ่ง พัฒนาคณาให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และ ความรับผิดชอบต่อสังคม ดังนั้นโปแกรมฯ จึงควรผลิตนักศึกษาให้เป็นบัณฑิตที่ สามารถนำองค์ความรู้เกี่ยวกับวิชานาฏศิลป์และการละครที่เรียนไปประยุกต์ใช้ในสังคม และในชุมชนที่ตนดำรงอยู่ และเพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (ศึกษาธิการ,2542 : 12-13) ได้กำหนดแนวจัดการศึกษา ไว้ในมาตรา 22 ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสำคัญที่สุด และมาตรา 24 ว่า การจัด เรียนรู้ให้ผู้เรียน ฝึกทักษะ การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการรู้จักประยุกต์ความรู้ ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ นอกจากนี้ในมาตรา 29 ได้กล่าวว่า

มาตรา ๒๕ ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร ชุมชน องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบัน ศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัด กระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหา ความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้ จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนา ชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มี การแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนา ระหว่างชุมชน

สถาบันราชภัฏสงขลาจึงมุ่งจัดการศึกษาให้ระบบการศึกษา เป็นเครื่องมือในการ พัฒนาท้องถิ่น เพื่อเป็นการสนองนโยบายของรัฐบาลตามพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 และสอดคล้องกับหลักสูตรสถาบันราชภัฏโดยกำหนดให้คณะ วิชาและโปรแกรมวิชา เป็นแกนกลางในการสานนโยบาย ทั้งนี้หลักสูตรสถาบันราชภัฏ ได้มุ่งผลิตกำลังคนที่สนองความต้องการของท้องถิ่นสามารถปรับตามสภาพการ เปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม และความก้าวหน้าของวิทยาการ ยึดหลักความร่วมมือ ระหว่างสถาบันการศึกษาและชุมชนให้นำไปสู่การพัฒนา อันจะก่อให้เกิดความก้าวหน้า ทางวิชาการและการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถภาพในวิชาชีพ ทั้งในด้านเทคนิควิธี การ จัดการงานอาชีพ และด้านคุณธรรม โปรแกรมวิชานาฏศิลป์และการละครจึงจัดการเรียน การสอนระดับปริญญาตรีสาขาศิลปศาสตร์ โดยมีจุดประสงค์เฉพาะ (สำนักงานสภา สถาบัน ราชภัฏ : 2543) ดังนี้

1. เพื่อผลิตบุคลากรที่มีความรู้ทางด้านนาฏศิลป์ การละครให้สามารถทำงาน ในหน่วยงานของทางราชการ เอกชน หรือประกอบอาชีพอิสระได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. เพื่อพัฒนาคุณภาพบุคลากรในสายวิชาชีพนาฏศิลป์และการละคร ซึ่งจะ ส่งผลต่อการสร้าง การพัฒนาการผลิตผลงานของบุคลากรในสาขาวิชาดังกล่าว
3. เพื่อส่งเสริมเจตคติ และค่านิยมในการอนุรักษ์และส่งเสริมนาฏศิลป์และ การละคร
4. อนุรักษ์ สืบทอด เผยแพร่ เพื่อการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้าน ศิลปะการแสดง

เนื้อหาวิชาตามหลักสูตรนี้โปรแกรมวิชานาฏศิลป์และการละคร ได้เริ่มเปิดสอนในปีการศึกษา 2543 โดยหลักสูตรกำหนดให้เรียนวิชา 2054911 (การจัดการนาฏศิลป์เชิงธุรกิจ) ซึ่งเป็นวิชาที่ให้นักศึกษาต้องดำเนินการนำความรู้ทางนาฏศิลป์ มาจัดการธุรกิจ ดังนั้นครูจึงต้องใช้วิธีการสอน เพื่อให้ นักศึกษาวิชาเอกนาฏศิลป์และการละครสามารถบูรณาการศาสตร์แห่งความรู้ต่างๆ มาปรับเป็นยุทธวิธีในการสร้างงานและสร้างสังคมอันจะทำให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร จึงอาจก่อให้เกิดปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในการพัฒนาองค์ความรู้ที่จะทำให้เกิดงานธุรกิจได้ ฉะนั้นจึงควรให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการชี้แนะแนวทางการจัดระบบการศึกษา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นชุมชนที่มีศักยภาพสอดคล้องกับองค์ความรู้ของนักศึกษาโดยเฉพาะความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม ทั้งควรมุ่งสอนเพื่อเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมกับชุมชนมากที่สุด มีการแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์และความคิดเห็นซึ่งกันและกัน สำหรับครูผู้สอนต้องปรับเปลี่ยนจากผู้สอนมาเป็นผู้จัดการให้นักศึกษาเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้หลากหลายและให้คำแนะนำช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวกในการจัดหาสื่อการเรียนการสอน ให้มีการสร้างความร่วมมือกับชุมชนผสานเข้ากับ ภูมิปัญญาของท้องถิ่น ทั้งนี้ให้ชุมชนได้เป็นส่วนหนึ่งของสถาบันราชภัฏสงขลาในการช่วยพัฒนาเยาวชนในท้องถิ่นให้มีคุณสมบัติตามที่ชุมชนต้องการ และในขณะเดียวกัน นักศึกษาก็เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนในการร่วมพัฒนาท้องถิ่นตามศักยภาพที่ตนเองมีอยู่

แผนผัง การเรียนรู้ที่เกิดจากการร่วมมือกันระหว่างนักศึกษากับชุมชนโดยใช้ศิลปวัฒนธรรมเป็นกลไกผลักดัน

จังหวัดสงขลามีการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นและได้นำเสนอในรูปแบบของการท่องเที่ยว ตามนโยบายของประเทศ เพื่อมุ่งส่งเสริมการท่องเที่ยวให้มีศักยภาพในการกระตุ้นการพัฒนาประเทศทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการศึกษา จึงมีการกำหนดยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวแบบองค์รวมให้ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ จังหวัดสงขลามีตำบลหนึ่งที่มีการจัดการท่องเที่ยวเชิงภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรมมากที่สุด คือ ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เนื่องจากมีศักยภาพในพื้นที่อย่างสมบูรณ์กล่าวคือ พื้นที่เป็นเกาะบริเวณตอนกลางมีภูเขาสูงเชิงเขาลาดลงสู่ชายฝั่งทะเล มีพื้นที่ราบบริเวณเชิงเขา นับว่ามีทัศนียภาพที่งดงามมาก มีองค์กรทั้งที่เป็นราชการและภาคเอกชนต่างให้การสนับสนุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปีงบประมาณ 2544 กรมส่งเสริมการเกษตรให้การสนับสนุนภายใต้โครงการไทยเที่ยวไทยและท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในวงเงิน 926,600 บาท ทำให้การจัดการท่องเที่ยวในตำบลเกาะยอมีรูปแบบเพื่อการเกษตร 6 ลักษณะ คือ ศูนย์กลางท่องเที่ยวบริเวณป่าชายเลน วัดท้ายขอที่มีการปลูกพืชสมุนไพรมาแต่ดั้งเดิม การเลี้ยงปลากระพงในกระชังและประมงพื้นบ้าน สวนสนานเป็นสวนผลไม้ขุ่น จำปาตะ ละมุด ฝ้ายทอเกาะยอ การแปรรูปสาหร่ายผมนาง ศูนย์การท่องเที่ยวทั้ง 6 นี้อยู่ในการควบคุมดูแลของ องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ และทุกศูนย์เกิดจากการร่วมมือของชุมชนดำเนินการกันเอง มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศเข้ามาท่องเที่ยวในตำบลเกาะยอมากมาย แต่มีข้อที่น่าสังเกตประการหนึ่ง คือ ตำบลเกาะยอเป็นดินแดนเก่าแก่มีอายุนับร้อยปี มีวิถีชีวิตที่ยังคงดำรงอยู่แบบดั้งเดิม มีประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เช่น ประเพณีชักพระ ประเพณีลอยแพ สะเคาะเคราะห์ มีการการละเล่นหนังตะลุง โนราและกลองยาว เป็นของชุมชนเอง มีอาหารพื้นบ้านที่มีชื่อเสียง คือ ข้าวขำเกาะยอ คุณลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้นับเป็นศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์และสามารถนำมาจัดการส่งเสริมการท่องเที่ยวขึ้นในตำบลได้ด้วย

นอกจากนี้ตำบลเกาะยอยังเป็นเขตภูมิศาสตร์ทางการศึกษาที่เป็นเขตในความรับผิดชอบของสถาบันราชภัฏสงขลา และด้วยศิลปวัฒนธรรมที่โดดเด่นอันเป็นส่วนหนึ่งในการเกื้อกูลให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับ วิชาเอก

นาฏศิลป์และการละครได้เป็นอย่างดี ดังนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติตลอดจนนโยบายในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ จึงเห็นสมควรให้มีการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างนักศึกษาวิชาเอกนาฏศิลป์และการละครกับชุมชนตำบลเกาะยอ ในการนำศักยภาพที่มีอยู่ไปพัฒนาท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมระหว่างนักศึกษาวิชาเอกนาฏศิลป์และการละครกับชุมชนในการพัฒนาชุมชนตำบลเกาะยอ
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงการเรียนการสอนที่นำนาฏศิลป์ไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม

คำถามการวิจัย

คำถามในการศึกษาค้นคว้าวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่

1. ชุมชนมีประวัติความเป็นมาอย่างไร มีศักยภาพในการพัฒนาอย่างไร
2. ภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านศิลปวัฒนธรรมที่ปรากฏในชุมชนมีอะไรบ้าง และสามารถนำมาจัดการพัฒนาชุมชนได้อย่างไร
3. นักศึกษาวิชาเอกนาฏศิลป์และการละครกับชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างไร
4. ศิลปวัฒนธรรมเป็นกลไกในการช่วยขับเคลื่อนพลังชุมชนให้มีส่วนร่วมกับนักศึกษาวิชาเอกนาฏศิลป์และการละครอันจะก่อให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างไร

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัยในครั้งนี้ได้กำหนดไว้ ดังต่อไปนี้

1. พื้นที่ในการวิจัย ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
2. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย
 - 2.1 นักศึกษาวิชาเอกนาฏศิลป์และการละคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545
 - 2.2 ชาวบ้าน ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นในตำบลเกาะยอ จำนวน 9 หมู่บ้าน
3. การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในเกาะยอโดยเฉพาะด้าน ศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ ศิลปะด้าน จิตรกรรม ประติมากรรม นาฏศิลป์การละเล่น และหัตถกรรม
4. กระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างนักศึกษากับชุมชนตำบลเกาะยอ ดังนี้
 - 4.1 การมีส่วนร่วมในการศึกษาสภาพชุมชน
 - 4.2 การมีส่วนร่วมในการวางแผน เพื่อเพื่อศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วม
 - 4.3 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานเพื่อดำเนินการจัดการพัฒนาท้องถิ่น
 - 4.4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผลงาน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งที่เป็นปัจเจกบุคคลและเป็นกลุ่มชน ที่มีความคิดเห็นพ้องต้องกันในการเข้าร่วมกันพัฒนาชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาในท้องถิ่นในการจัดการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นตั้งแต่การคิด การตัดสินใจ การดำเนินการและการประเมินผลและยอมรับผลของการเปลี่ยนแปลงร่วมกัน

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง เป็นผลผลิตขององค์ความรู้ของชาวบ้านในด้านต่าง ๆ ที่ได้รับการสะสม ถ่ายทอดกันมาเป็นเวลาช้านานเพื่อนำมาใช้แก้ปัญหาและการปรับตัวให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของชุมชนในแต่ละยุคสมัย

ศิลปวัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่ดีงามมีคุณค่า เป็นแบบแผนที่ใช้ในการประพฤติปฏิบัติกันมาช้านาน บ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ประกอบด้วย

เครื่องมืออุปกรณ์ วิธีการ ความรู้ ความเชื่อ ค่านิยมของชนในกลุ่มนั้น ๆ สร้างสม ถ้ายทอดกันมาเพื่อใช้ในการดำรงชีวิต ศิลปวัฒนธรรมแบ่งเป็น 2 สาย คือ

1. ศิลปะบริสุทธิ์ ได้แก่ จิตรกรรมศิลป์ ประติมากรรมศิลป์ สถาปัตยกรรมศิลป์ วรรณกรรมและนาฏศิลป์และดนตรี
2. ศิลปะประยุกต์ ได้แก่ หัตถกรรมศิลป์ อุตสาหกรรมศิลป์ มัณฑนาศิลป์ เป็นต้น

การเรียนรู้ หมายถึง การปรับเปลี่ยนทัศนคติ แนวคิด และพฤติกรรมของ บุคคลอันเนื่องมาจากการได้รับประสบการณ์เพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามทั้งร่างกายและ จิตใจ สามารถปรับตัวให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

นักศึกษาวิชาเอกนาฏศิลป์และการละคร หมายถึง นักศึกษาที่เข้าศึกษาใน สถาบันราชภัฏสงขลา โปรแกรมวิชานาฏศิลป์และการละคร โครงการจัดตั้งคณะ ศิลปกรรมศาสตร์ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2543 - 2545

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ทำให้ได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของ นักศึกษาวิชาเอกนาฏศิลป์และการละครกับชุมชนตำบลเกาะยอ อันเป็นประโยชน์ดังนี้

1. ได้รูปแบบและกิจกรรมความร่วมมือ ระหว่างนักศึกษาวิชาเอกนาฏศิลป์และ การละคร สถาบันราชภัฏสงขลา กับชุมชนตำบลเกาะยอในการจัดการชุมชน
2. เกิดปฏิสัมพันธ์ของการเรียนรู้ร่วมมือกันระหว่างสถาบันการศึกษา กับ ชุมชนเพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาการศึกษาและชุมชนอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน
3. ภูมิปัญญาพื้นบ้านได้รับการยอมรับและสามารถนำมาบรรจุให้เป็นส่วน หนึ่งของหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาได้
4. ศิลปวัฒนธรรมเป็นกลไกในการขับเคลื่อนพลังชุมชนให้เกิดความรักความ ห่วงแหนงภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเองและสามารถนำมาใช้พัฒนาชุมชนให้ยั่งยืนได้

กรอบแนวคิด

กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ นำมาประมวลและสังเคราะห์เพื่อหาแนวทางในการดำเนินงานวิจัยและสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นขณะปฏิบัติการ สรุปลงเป็นกรอบแนวคิดได้ดังนี้

จากการศึกษาแนวความคิดสามารถประมวลและสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดได้ ดังนี้

